

Grupa 1

Część teoretyczna

1. **Budżet to**

.....
.....
.....

2. **Podaj podstawowe grupy wydatków rodzinnych i podaj konkretne przykłady**

-
-

Część praktyczna

1. Przeciętna rodzina mieszkająca na wsi zużywa przeciętnie miesięcznie w okresie zimowym ok. 12 m³ wody natomiast latem 2krotnie więcej. Oblicz wartość zużytej wody jeżeli 1m³ kosztuje 3,65 zł oraz podaj przyczyny wzrostu na jej zapotrzebowanie latem. W jaki sposób Twoim zdaniem można zmniejszyć jej zużycie latem.

.....
.....
.....
.....

Grupa 2

Część teoretyczna

1. **Bilansem nazywamy**

.....
.....
.....

2. **Jakie znasz podstawowe źródła dochodów gospodarstwa domowego i podaj przykłady**

- a.
- b.
- c.
- d.

Część praktyczna

1. Przeciętna 4-osobowa rodzina zużywa latem miesięcznie około 150 kwh energii elektrycznej natomiast zimą o 50 kwh więcej. Oblicz wartość zużytej energii przyjmując że 1kwh kosztuje ok. 0,36zł oraz wymień czynniki wpływające na wzrost zużycia energii elektrycznej w okresie zimowym. Napisz w jaki sposób Twoim zdaniem można zmniejszyć zużycie energii elektrycznej

.....
.....
.....
.....

Odpowiedzi do grupy 1

1. Budżet – plan dochodów i wydatków np. państwa, przedsiębiorstwa, rodziny sporządzony na dany okres.
2. Inwestycyjne – stałe i zmienne (opłata polisy, zakup odzieży) Konsumpcyjne – stałe i zmienne (prąd, woda, remont)
3. Dokonanie prawidłowych obliczeń, podanie przyczyn i czynników zmniejszających zużycie

Odpowiedzi do grupy 2

1. Bilans - zestawienie wszystkich dochodów i wydatków za dany okres
2. Z tytułu pracy - wynagrodzenie, z tytułu prowadzenie działalności gospodarczej - zyski, z tytułu posiadania kapitału- papiery wartościowe, lokaty, z tytułu świadczeń społecznych – renty, emerytury
3. Dokonanie prawidłowych obliczeń, podanie przyczyn i czynników zmniejszających zużycie

ZADANIE 1 – podane w karcie pracy określenia mają podzielić na wpływy i wydatki w budżecie domowym (zał. nr1) oraz w budżecie 12 – letniego chłopca (zał. nr2) Wyniki swojej pracy przedstawiają pozostałym grupom. Dyskusja na temat poprawności podziału.

ZAŁĄCZNIK NR 1

Podane określenia podzielcie na wpływy i wydatki w budżecie domowym: pensja, zakup biletów do kina, premia w zakładzie pracy, renta, czynsz, wygrana w Multilotku. zakup ubrań, zakup paliwa, zakup środków czystości, zakup biletów miesięcznych na autobus, opłaty za prąd i gaz, kieszonkowe dla dzieci, odsetki od lokaty terminowej, opłata za Internet, stypendium, opłata za telefon, spadek.

ZAŁĄCZNIK NR 2

Podane określenia podzielcie na wpływy i wydatki w budżecie 12 – letniego chłopca: zakup słodczy, zakup biletu do kina, kieszonkowe, zakup czasopism, pieniądze ze sprzedaży makulatury, prezent od babci, zakup gry komputerowej.

ZADANIE 2 – grupy otrzymują miesięczne zestawienie dochodów i wydatków w rodzinie Nowaków (zał. nr3). Mają za zadanie obliczyć łączne dochody i wydatki w tej rodzinie oraz odpowiedzieć na pytania: co sądzą o tym budżecie, czy chcieliby coś w nim zmienić?

ZAŁĄCZNIK NR 3

Przyjrzyjcie się podanemu zestawieniu przybliżonych miesięcznych dochodów i wydatków w rodzinie Nowaków.

DOCHODY:

Pensja mamy - 1251 zł

Pensja taty - 1550 zł

Odsetki od lokaty terminowej - 197, 25 zł

Kwota za wynajem mieszkania - 500 zł

WYDATKI :

Opłaty stałe: czynsz, prąd, gaz, TV, telefon, bilety miesięczne - 819,30 zł
Wydatki na codzienne utrzymanie: żywność, środki czystości - 1200 zł
Usługi: pralnia, naprawy samochodu - 500 zł
Wydatki na naukę i kulturę - 400 zł
Kieszonkowe dla dzieci - 200 zł
Spłata raty za komputer - 398,7 zł
Zakup gier komputerowych - 199,99 zł
Kwota przeznaczona na wakacje - 300 zł

Obliczcie łączne dochody i wydatki.

Czy macie jakieś spostrzeżenia?

Czy chcielibyście wprowadzić jakieś zmiany w tym budżecie?

Rozwiąż zadania :

1. Nowakowie na stałe opłaty wydają 600 zł miesięcznie, co stanowi 0,35 ich dochodów. Jaki jest miesięczny dochód rodziny Nowaków?
2. W rodzinie Malinowskich miesięczny dochód wyniósł 2000 zł. Ile pieniędzy wydali Malinowscy na miesięczne utrzymanie, jeśli stałe opłaty wyniosły:
Telefon - 129,07 zł
Czynsz - 403,25 zł
Prąd i gaz - 141,3 zł
Bilety miesięczne - 28,50 zł
Opłata za naukę - 260 zł
3. Ile wynosi dochód w rodzinie Kasi, jeśli 0,2 tego dochodu pochłaniają stałe opłaty, $\frac{3}{4}$ dochodu to koszty utrzymania i niezbędne wydatki, a resztę, czyli 100zł, wpłacono na książeczkę oszczędnościową?

Powiedz uczniom, że jednym z minusów oszczędzania w skarbonce jest fakt, że oszczędności nie można pomnażać, a złożona suma pozostaje taka sama. powiedz, że istnieją jednak sposoby pomnażania zaoszczędzonych pieniędzy, czyli inwestowania. Jednym z nich jest złożenie pieniędzy w banku. Bank płaci za to klientowi pewną cenę, tzw. oprocentowanie. powiedz, że oprocentowanie to pewna część pieniędzy, która jest naliczana od sumy złożonej w banku i wypłacana po pewnym czasie przez bank za to, że trzyma się w nim oszczędności.

Jeśli wcześniej byliście razem w banku, odwołaj się do przebiegu wizyty w tej instytucji.

„W banku” – instrukcja dla nauczyciela

Powiedz uczniom, że jesteś bankierem. Wybierz dwóch ochotników, którzy odegrają role klientów banku.

Pierwszy uczeń ma 500 zł w banknotach po 100 zł. Pieniądze stanowią jego oszczędności. Powiedz, że oszczędności można ulokować w banku na określony czas i w zamian za to uzyskać oprocentowanie.

Uczeń przekazuje do banku 500 zł.

Drugi uczeń jest osobą, która zaciągnie w banku kredyt. Wyjaśnij, że ma on tylko 10 zł (dwie monety po 5 zł), a chce kupić drukarkę do komputera za 500 zł. Wyjaśnij, że każda osoba, która dostanie z

banku kredyt, musi oddać pieniądze w określonym czasie, a dodatkowo płaci pewną sumę. Jest to cena płacona bankowi za pożyczanie pieniędzy. Przekaż kredytobiorcy 500 zł.

Powiedz, że minęły trzy miesiące:

- Oszczędzający chce teraz podjąć swoje pieniądze. Oddaj uczniowi 500 zł i dodaj mu 5 zł, które stanowią oprocentowanie ulokowanych w banku pieniędzy. Zapytaj uczniów, ile pieniędzy otrzymał oszczędzający (505 zł).

- Kredytobiorca oddaje teraz całą sumę kredytu – 500 zł i dodatkowo płaci bankowi oprocentowanie, czyli 10 zł. Zapytaj klasę, ile pieniędzy zwróci bankowi ten klient (510 zł).

Zaznacz, że oprocentowanie w przypadku kredytu wynosi 10 zł, a w przypadku oszczędności tylko 5 zł. Zwróć uwagę, że oprocentowanie kredytów w bankach jest zawsze wyższe niż oprocentowanie oszczędności. Banki zarabiają dzięki różnicy pomiędzy oprocentowaniem oszczędności a oprocentowaniem kredytów.

Zapytaj uczniów:

Kto odniósł korzyści dzięki działalności banku? (oszczędzający, kredytobiorca, bank);

– Jakie korzyści odniósł oszczędzający? (bezpiecznie ulokował pieniądze, dostał dodatkową sumę oprocentowanie);

– Jakie korzyści odniósł kredytobiorca? (otrzymał pieniądze z banku i mógł kupić potrzebną rzecz);

– Jakimi korzyściami odniósł bank? (zarobił dzięki różnicy pomiędzy oprocentowaniem oszczędności a oprocentowaniem kredytu);

– O czym musi pamiętać osoba, która chce w banku pożyczyć pieniądze? (o oddaniu w terminie całej sumy)

Rozdaj grupom karty ćwiczenia „Kasia kupuje prezent” Uczniowie obliczają wydatki i dochody Kasi, a potem wskazują, ile pieniędzy Kasia może wydać, by jej budżet był zrównoważony. Ochotnicy podają rozwiązanie zadania.

Można uczniom przeczytać informacje:

Pamiętajcie, że gdy wydatki są równe dochodom, budżet jest ZRÓWNOWAŻONY. Jeżeli wydatki są niższe od dochodów, w budżecie występuje NADWYŻKA. Wtedy pozostałe pieniądze można przeznaczyć na inny cel lub zaoszczędzić. Jeżeli wydatki są wyższe niż dochody, w budżecie brakuje pieniędzy. Nazywa się to DEFICYTEM.

W takiej sytuacji ludzie różnie postępują. Zaciągają POŻYCZKI lub KREDYTY w banku. Pożyczają pieniądze od rodziny lub znajomych. Ale wtedy mają DŁUG, który trzeba spłacić w przyszłości.

Najlepszym jednak sposobem zrównoważenia budżetu jest OGRANICZENIE WYDATKÓW (na przykład rezygnacja z zakupu czegoś, co planowaliśmy) lub ZWIĘKSZENIE DOCHODÓW (na przykład podjęcie dodatkowej pracy).

Ćwiczenie „Kasia kupuje prezent”

Przeczytajcie historyjkę o Kasi i wykonajcie polecenia.

Kasia co tydzień dostaje kieszonkowe w wysokości 20 zł. W poprzednim tygodniu zaoszczędziła 13 zł 50 gr. Kasia chce kupić tygodnik o zwierzętach za 6 zł oraz pójść z koleżanką na lody do cukierni.

Duża

porcja lodów z owocami kosztuje 6 zł. Resztę pieniędzy Kasia zamierza przeznaczyć na prezent dla

mamy, która w tym tygodniu obchodzi imieniny.

1. Ułóżcie budżet Kasi. Ile pieniędzy Kasia może wydać na prezent, aby jej budżet był zrównoważony?

DOCHODY KASI	WYDATKI KASI
SUMA DOCHODÓW	SUMA WYDATKÓW

2. Uzupełnijcie zdanie:

Kasia może wydać na prezent dla mamy zł.

grupy wykonują ćwiczenie „Rady dla Tomka”

Uczniowie sprawdzają, czy w budżecie Tomka wystąpi deficyt. Uczniowie wiedzą, co należy zrobić w takiej sytuacji. Uczniowie muszą pamiętać że są różne sposoby radzenia sobie z deficytem budżetowym (np. zwiększenie dochodów, zmniejszenie wydatków, zaciągnięcie pożyczki lub kredytu). Poleć zespołom opracowanie rad dla Tomka (np. dodatkowa praca, rezygnacja z wybranych wydatków, pożyczka itp.).

Poproś przedstawicieli zespołów o przedstawienie możliwych rozwiązań problemu.

Ćwiczenie „Rady dla Tomka”

Przeczytajcie historijkę o Tomku i wykonajcie polecenia.

Tomek ma 15 zł kieszonkowego. Pomagał sąsiadowi porządkować działkę i grabić liście. Zarobił 20 zł. Od cioci dostał 10 zł. Tomek chce kupić w tym tygodniu grę komputerową za 58 zł i pójść z kolegami do kina. Bilet kosztuje 11 zł.

Zaplanujcie budżet Tomka. Sprawdźcie, czy wystarczy mu pieniędzy. Jeśli w budżecie wystąpi deficyt, zaproponujcie, co Tomek mógłby zrobić, aby zrealizować swoje zamierzenia.

DOCHODY TOMKA	WYDATKI TOMKA

SUMA DOCHODÓW	SUMA WYDATKÓW
---------------------	---------------------

Nasze rady dla Tomka:

.....

Zadaniem zespołu jest zaplanowanie budżetu domowego rodziny Kowalskich. Uczniowie wpisują do tabelki różne rodzaje dochodów rodziny. Następnie wybierają te wydatki, które rodzina musi zapłacić. Spośród pozostałych wydatków mogą wybrać jeszcze takie, które uważają za ważne dla rodziny. Zaznacz, że zespół powinien tak ułożyć budżet, by uniknąć deficytu. Po wykonaniu zadania zachęć przedstawicieli grup do przedstawienia i omówienia budżetu rodziny Kowalskich na forum klasy. Zwróć uwagę na różne sposoby równoważenia budżetu. Następnie poproś uczniów, aby sformułowali rady dla rodziny Kowalskich, która chce dokonać dodatkowego zakupu.

Ćwiczenie „Budżet rodziny Kowalskich”

Przeczytajcie historijkę o rodzinie Kowalskich i wykonajcie polecenia.

Rodzina Kowalskich składa się z rodziców i dwojga dzieci: 10-letniej Marzeny i 14-letniego Tomka. Państwo Kowalscy mieszkają w bloku, muszą płacić czynsz za mieszkanie, opłaty za elektryczność, ogrzewanie, wodę, gaz, telewizję oraz abonament telefoniczny. Płacą też raty za zakupiony telewizor i komputer. Różne rodzaje ich dochodów oraz wydatków zostały wypisane na paskach papieru.

1. Ułóżcie budżet domowy rodziny Kowalskich. Wpiszcie różne rodzaje dochodów tej rodziny. Następnie wybierzcie te wydatki, które rodzina musi zapłacić. Spośród pozostałych wydatków wybierzcie jeszcze takie, które uważacie za ważne dla rodziny. Pilnujcie, by nie pojawił się deficyt.

DOCHODY		WYDATKI	

RAZEM		RAZEM	
--------------	--	--------------	--

2. Wyobraźcie sobie teraz, że Kowalscy chcą kupić nową pralkę za 1700 zł. Ponownie ułóżcie ich budżet.

Wypiszcie rady dla rodziny Kowalskich:

Aby zwiększyć wydatki i kupić pralkę rodzina Kowalskich powinna:

.....

Karty „Dochody i wydatki Kowalskich”

Opłata za ogrzewanie mieszkania	160 zł	Wynagrodzenie taty	2670 zł
Czynsz za mieszkanie	440 zł	Premia taty	200 zł
Opłata z wodę	95 zł	Wynagrodzenie mamy	1600 zł
Opłata za gaz	73 zł	Benzyna i utrzymanie samochodu	580 zł
Żywność i napoje	980 zł	Raty za telewizor	190 zł
Bilety autobusowe	145 zł	Opłata za telewizję	100 zł
Raty za komputer	280 zł	Opłata za telefony	250 zł
Wizyta u dentysty	80 zł	Kosmetyki	130 zł
Opłata za kurs niemieckiego	200 zł	Wizyta u fryzjera	40 zł
Książka historyczna	95 zł	Bilety do kina	84 zł
Buty sportowe dla syna	200 zł	Lekarstwa dla mamy	85 zł
Kurtka dla córki	250 zł	Nowe biurko dla taty	450 zł
Obiad w restauracji	85 zł	Sukienka dla mamy	180 zł
Opłata za elektryczność	160 zł	Gra komputerowa dla syna	100zł

Obliczanie zdolności kredytowej , podzieli uczniów na grupy, każdej grupie dajemy jedną charakterystykę klienta

Klient A

Pan Jan Gruszka, lat 48, lekarz.

Dochód – wynagrodzenie w wysokości 3900 zł.

Czynsz za mieszkanie - 650 zł.

Korzysta z telefonu komórkowego – abonament 95 zł.

Spłaca kredyt mieszkaniowy – rata 1350 zł.

Koszty utrzymania (wyżywienie i inne) – 1000 zł.

Pan Jan chce wymienić meble kuchenne – zestaw w cenie 10 000 zł.

Zadanie: Sprawdź czy klient posiada zdolność kredytową. Oblicz, jaką maksymalną ratę może płacić miesięcznie.

Klient B

Joanna, lat 22, studentka.

Dochód - stypendium - 450 zł. miesięcznie (przez 10 miesięcy w roku).

Dorywczo pracuje na umowę zlecenie (umowa jest zawierana na 1 m-c) w biurze podatkowym; co drugi lub trzeci miesiąc zarabia 300 zł miesięcznie. Udziela też prywatnych korepetycji z języka angielskiego – miesięczny dochód to ok. 200 zł.

Mieszka z rodzicami. Korzysta z telefonu komórkowego na kartę – doładowania miesięczne 25 zł (koszt pokrywają rodzice).

Potrzebuje środków finansowych na nowego laptopa. Koszt ok. 2000 zł.

Zadanie: Sprawdź, czy klient posiada zdolność kredytową. Oblicz, jaką maksymalną ratę może płacić miesięcznie.

Klient C

Rodzina Państwa Nowak.

Piotr Nowak. Lat 42. Inżynier. Pracuje w firmie budowlanej. Wynagrodzenie wpływające na rachunek 4500 zł.

Anna Nowak. Lat 38. Prawnik. Urzędniczka. Wynagrodzenie wpływające na rachunek 2550 zł.

2 dzieci: Kacper – 12 lat., Paulina - 5 lat. Kacper chodzi do szkoły publicznej, Paulina do prywatnego przedszkola. Niedawno przeprowadzili generalny remont mieszkania, który sfinansowali środkami uzyskanymi w postaci kredytu.

Miesięczne koszty utrzymania rodziny:

- koszty utrzymania mieszkania - 800 zł;
- koszty utrzymania (wyżywienie i inne) – 1800 zł;
- koszty utrzymania samochodu - 400 zł;
- media (telefon, Internet, telewizja kablowa) - 250 zł;
- rata kredytu gotówkowego - 500 zł;
- przedszkole - 350 zł;
- zajęcia dodatkowe Kacpra - 150 zł.

Państwo Nowak mają wspólny rachunek bankowy, na który wpływają ich miesięczne dochody. Nie potrzebują w chwili obecnej kolejnego kredytu, mimo że czasami występują nieprzewidziane wydatki, jak np. naprawa samochodu. Chcieliby mieć możliwość ich skredytowania (do 5000 zł.).

Zadanie: Sprawdź, czy klient posiada zdolność kredytową. Oblicz, jaką maksymalną ratę może płacić miesięcznie.

Rozwiązanie:

Klient A

Dochody stałe = 3900 zł

Wydatki stałe = 3095 zł (650+95+1350+1000)

Maksymalna miesięczna rata, którą może zapłacić klient = 850 zł

Klient posiada zdolność kredytową. Może spłacać kredyt gotówkowy lub ratalny.

Klient B

Dochody stałe = 0 zł

Wydatki = 0 zł.

Klient nie posiada zdolności kredytowej.

Uzasadnienie: Joanna jest studentką i pomimo, że uzyskuje dochody nie mają one charakteru stałego i stabilnego (stypendium zależy od wyników w nauce i jest wypłacane tylko przez 10 miesięcy, wynagrodzenie z umowy zlecenia nie ma charakteru stałego i pojawia się co drugi lub trzeci miesiąc w zależności od potrzeb, dochód z korepetycji nie jest udokumentowany).

Klient C

Dochody stałe = 6450 zł (3900+2550)

Wydatki stałe = 4250 zł (800+1800+400+250+500+350+150)

Maksymalna rata miesięczna, którą może zapłacić klient = 2200 zł

Klient posiada zdolność kredytową.

Z uwagi na zgłoszone potrzeby klientów można zaproponować im kartę kredytową z limitem 5000 zł. W przypadku wykorzystania całego limitu, minimalna spłata wynosi zazwyczaj 5% zadłużenia, czyli ok. 200 zł. Natomiast w przypadku braku wykorzystania kredytu w karcie klient nie ponosi żadnych kosztów.